

Міністерство освіти і науки України
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»
Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України
Навчально-науковий інститут неперервної освіти
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
Хмельницький національний університет
Комунальний заклад вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»
Комунальний заклад Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Державний навчальний заклад «Київський професійний коледж
з посиленою військовою та фізичною підготовкою»
Громадська організація «Спортивний рух Олександра Педана «JuniorZ»
Товариство з обмеженою відповідальністю «Видавничий дім «Освіта»
Гуманітарно-природничий університет імені Яна Длугоша в Ченстохові (Польща)

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

*Матеріали міжнародної
науково-практичної інтернет конференції*

Київ - 2020

Рекомендовано до друку Вченою радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 7 від 28.05.2020 р.).

Редакційна колегія:

Цьось А. В., заслужений діяч науки і техніки України, доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, ректор Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки/

Дикий О. Ю., кандидат педагогічних наук, директор Навчально-наукового інституту неперервної освіти Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Коломоєць Г. А., науковий співробітник відділу цифрових освітньо-наукових систем Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти», заступник голови ГО «Рух української неформальної освіти», Жінка-освітянин 2019 року.

Ничкало Н. Г., доктор педагогічних наук, професор, академік відділення професійної освіти і освіти дорослих;

Щербак О. І., доктор педагогічних наук, доцент, член-кореспондент, викладач вищої категорії, викладач-методист, директор Київського професійно-педагогічного коледжу імені Антона Макаренка;

Вознюк А. В., доктор психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти;

Гладковський Р. В., головний спеціаліст відділу змісту освіти, мовної політики та освіти національних меншин головного управління шкільної освіти директорату шкільної освіти Міністерства освіти і науки України;

Левчишена О. М., кандидат історичних наук, проректор з науково-педагогічної та методичної діяльності КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»;

Петрович В. С., заслужений працівник освіти України, член президії ВАПП, директор ДНЗ «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою»;

Деревянко В. В., завідувач сектору наукового та навчально- методичного забезпечення змісту суспільної, громадянської та технологічної освіти відділу наукового та навчально-методичного забезпечення змісту загальної середньої освіти в Новій українській школі Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»

Ребрина А. А., заслужений працівник фізичної культури і спорту України, кандидат педагогічних наук, доцент Хмельницького національного університету, науковий кореспондент Інституту проблем виховання НАПН України;

Боляк А. А., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, керівник освітніх і спортивних проєктів ГО «Спортивний рух Олександра Педана «Джуніор3»;

Дячук О. О., викладач Інституту неперервної освіти національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, ініціатор інноваційного освітнього проєкту всеукраїнського рівня «Електронний журнал «Атомс» для ЗЗСО»;

Малолєпши Елігіуш, доктор габілітований, професор гуманітарно-природничого університету імені Яна Длугоша в Ченстохові;

Lesia Baranovska, doktor filozofii w dziedzinie teorii i metodyki oświaty zawodowej

Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет конф. (28–29 травня 2020 р., м. Київ) / уклад.: О. Ю. Дикий, Г. А. Коломоєць, А. А. Ребрина. Луцьк: СНУ ім. Лесі Українки, 2020. 621 с.

Збірник містить наукові роботи учасників конференції. Матеріали представляють узагальнені результати досліджень у напрямку теоретичних та практичних аспектів удосконалення професійних компетентностей фахівців.

Матеріали подаються мовою оригіналу. За достовірність фактів, статистичних та інших даних, точність формулювань і висновки несуть відповідальність автори матеріалів.

- креативність – здатність до художньо-творчої, продуктивно-перетворювальної діяльності, що не стимулюється ззовні, а викликається внутрішнім спонтанним саморухом в умовах освітньо-мистецького середовища (участь в творчих проєктах);

- рефлексивність – готовність і здатність дитини творчо осмислювати власну діяльність, пробудження творчих сил та внутрішніх емоційних ресурсів, самооцінка (створення особистого онлайн-кабінету, групові дискусії, арт-бук);

- критичне мислення – вибір раціональних способів діяльності, вміння творчо інтерпретувати, ранжувати інформацію за ступенем новизни і значущості (філософія для дітей, ізотерапія, імаготерапія, дискусії).

- комунікативні навички – спілкування на основі розуміння та підтримки через засоби мистецтва, вміння чітко та зрозуміло формулювати свою точку зору з приводу мистецтва (все вище зазначене + тренінги, майстер-класи);

- співпраця – творча взаємодія, ефективне спілкування у різноманітних умовах арт-простору, вияв гнучкості, спроможності до компромісів задля досягнення спільних цілей, цінність особистого внеску кожного члена команди (сесії, відкриті зустрічі, подіумні дискусії);

- орієнтація на допомогу – емоційна зрілість, здатність до альтруїзму, гуманізму, емпатії, включення дітей в активну художню діяльність (філософія для дітей, музикотерапія);

- ведення переговорів – вміння працювати локально та у взаємодії з урахуванням інтересів кожного, брати на себе відповідальність (філософія для дітей, імаготерапія);

- прийняття рішень – врахування інтересів, особиста та групова діяльність (філософія для дітей, проєктна діяльність);

- вирішення комплексних життєвих проблем – вміння адаптуватися, розгляд проблеми з різних позицій, соціально-міжкультурна взаємодія, набуття життєвого досвіду, здатність відповідати за свої дії (філософія для дітей, наставництво, імаготерапія) [1].

Гаслом арт-персоніфікованого простору є: «Мистецтво і навколо нас, і всередині нас!»

Діяльність арт-персоніфікованого простору базується на таких принципах:

– школа – не є лише культурним закладом, а є центром формування культури;

– взаємонавчання «дорослі-дітям, діти-дорослим»;

– форми, методи підбираємо «культурні», демократичні, на принципах гідності того, хто навчає і того, хто навчається.

Результативність арт-персоніфікованого простору виявляється в тому, що навчальний досвід не тільки учнів, а й педагогів стане ефективнішим та креативнішим, коли навчання про культуру і мистецтво як життєву цінність особистості стане навчанням через можливість прояву свободи, спілкування з різними видами мистецтва, навчанням для творчої самореалізації та визнання цінності створеного особистого продукту.

Список використаних джерел:

1. Дерябіна С.В., Нікітенко Р.І., Шатайло Н.В. Застосування арт-педагогічних технологій в діяльності сучасного педагога [Електронний ресурс] / С.В.Дерябіна, Р.І.Нікітенко, Н.В.Шатайло// Науково-методичний журнал «Наша школа» № 4'2016. Режим доступу: http://static.klasnaocinka.com.ua/uploads/editor/9324/560545/sitepage_39/files/7_deryabina_s_v_nikitenko_r_i_shataylo_n_v_zastosuvannya_art.pdf.

2. Дерябіна С.В. Персоніфікований підхід в умовах неперервної освіти педагогів. / С.В.Дерябіна // Філософсько-світоглядні та культурологічні контексти неперервної освіти: матеріали міжнародної науково-практичної конференції., м. Дніпро, КЗВО «ДАНО» ДОР», 2019. - с.236.

УДК 159.9

АКТУАЛЬНІ ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, З ЯКИМИ СТИКАЮТЬСЯ ПЕДАГОГИ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Масенко Лариса Володимирівна,

к. пед. наук, доцент факультету фізичного виховання, спорту та здоров'я, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

В навчальних закладах України активізувалися інноваційні процеси, що вимагають педагога з високим рівнем професіоналізму, психологічної та соціальної зрілості його особистості, зі сформованими важливими професійними якостями, а також розуміння, усвідомлення і сприйняття цінностей праці педагога. Тому багато сучасних досліджень багато уваги приділяє виявленню

психологічних чинників і механізмів формування готовності педагога до інноваційної діяльності. Цій проблемі присвячено велику кількість останніх досліджень (І. Богданова, Л. Даниленко, І. Дичківська, О. Дубасенюк, Н. Дука, В. Загвязинський, Л. Подимова, О. Шапран та ін.). Аналіз наукових джерел свідчить про значну залежність успішної інноваційної діяльності від психологічної готовності педагога до сприйняття і реалізації нововведень (М. Боришевський, В. Загвязинський, Л. Мітіна, Є. Павлутенков, О. Соснюк, О. Францева та ін.) [4].

Викладення основного змісту. В концепції професійного розвитку особистості провідним фактором є внутрішнє середовище особистості, її активність. Саме здатність особистості вступати у всякого роду взаємодії і, тим самим, проявляти себе активно, на нашу думку, виявляється сьогодні найбільш затребуваною в аналізі професійного розвитку особистості. Насамперед це пов'язано з прийняттям ідеї саморозвитку як методологічно центральної в рамках сучасного психологічного знання. Процес професійного розвитку тим самим стає процесом конструювання людиною своєї суб'єктності, свого образу світу, своєї Я-концепції, себе в професії [1].

Не менш важливим є креативний компонент готовності до інноваційної педагогічної діяльності, що виявляється через відкритість щодо педагогічних інновацій, гнучкість, критичність мислення, творчу яву. Готовність до інноваційної педагогічної діяльності — особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії [2, 5].

Намагання відійти від предметної диференціації освіти, її репродуктивності, змінюючи роль педагога з наставника на співучасника процесу навчання, супроводжуються дезадаптацією педагогів, що, мабуть, зумовлено негативними змінами на рівні функціонування емоційної, вольової, інтелектуальної сфер психіки учасників інноваційної діяльності [6].

Для формування психологічної готовності вчителя до інноваційної діяльності необхідно організувати психолого-педагогічні семінари, конференції з обміну досвідом, круглі столи, диспути, науково-практичні конференції, практикуми, проблемні творчі семінари, проблемні творчі групи, динамічні пошукові групи, школи педагогічної майстерності, школи передового педагогічного досвіду, творчі лабораторії. Предметом розгляду та обговорення можуть бути впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес, переваги інтерактивного навчання, стимулювання творчості методами активного навчання, розвиток креативного мислення засобами тренінгових технологій, стимулювання творчої активності шляхом застосування особистісно-орієнтованих технологій та ін.

Аналіз психолого-педагогічних джерел з даної проблематики, розробка та забезпечення цілісної системи психолого-педагогічного супроводу формування психологічної готовності педагога до інноваційної діяльності сприяє, на нашу думку, професійному збагаченню педагога, становленню і розвитку його професіоналізму. Педагог, який характеризується високим рівнем професіоналізму, здатний вирішувати завдання навчально-виховного процесу, орієнтуючись на досягнення сучасної психології і педагогіки, відзначається соціальною компетентністю, готовий працювати в умовах конкуренції освітніх послуг та професійних змагань, володіє високим рівнем педагогічної майстерності та креативності [3].

Порівняння протилежних груп педагогів-консерваторів та педагогів-інноваторів дозволило виділити психологічні якості особистості, які визначають її інноваційну спрямованість. До особистісних якостей притаманних педагогам інноваційного типу відносяться наступні: достатній оптимізм, що, навіть у складній критичній ситуації, дозволяє зберігати віру в успіх; знижена емоційна чутливість, яка дає можливість зберігати душевний спокій у нелегких умовах педагогічної роботи та виключає надмірну реактивність на події; високий рівень внутрішньої локалізації контролю вольової дії, наслідком якої є особиста відповідальність за власні дії, а не перекладання на інших людей або зовнішні «об'єктивні обставини»; значна гнучкість мислення, тобто бачити проблему з різних ракурсів і вміння швидко переключатися при її вирішенні.

Отже, питання, пов'язані з психологічною готовністю педагогів до інноваційної діяльності, є своєчасними і потребують подальших ґрунтовних наукових досліджень. Це насамперед стосується необхідності з'ясування рівня сформованості ціннісних орієнтацій, установок та інтересів, що на практиці дозволить спланувати розвиток інноваційного потенціалу педагога, який є важливим компонентом структурних професійних якостей.

Список використаних джерел

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська // – К., 2004. – 279с.
2. Дяченко О. Д. Креативність як фактор підвищення якості освіти / О. Д. Дяченко // Вісник СевНТУ : Зб. наук. праць Вип. 127. Серія : Педагогіка. – Севастополь, 2012. – С. 140-142

3. Єгорова Є. В. Психологічна допомога особистості у плануванні її професійної кар'єри/ Є. В. Єгорова // Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання населення в умовах соціально-економічної нестабільності : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (28 жовтня 2014 р., м. Київ) : у 2 ч. – Ч. 1 / уклад. : Л.М. Капченко, С.О. Тарасюк, Л.Г. Авдєєв та ін. - К. : ІПК ДСЗУ, 2014. – С. 34-40.

4. Жукова О. Готовність майбутнього фахівця та викладача до інноваційної навчальної діяльності // Вісник Львівського університету- Серія педаг -2010- Вип. 26. - с. 29-33.

5. Хименець В.В. Інноваційна освітня діяльність. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 360 с.

6. Щербакова І. М. Психологічні проблеми підготовки педагогів до інноваційної професійної діяльності / І. М. Щербакова // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. [«Ідеї, реалії та перспективи освітніх інновацій: філософія, психологія, методика»], (Суми, 20–21 квіт. 2006 р.). – Суми : ВТД «Університетська книга», 2006. – Ч. 1. – С. 72–73.

ЗАСОБИ ПОДОЛАННЯ СИМПТОМІВ ПТСР У ДІТЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Омельченко Яніна Миколаївна,

кандидат психологічних наук, провідний науковий співробітник лабораторії консультативної психології та психотерапії

Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Проблема психопрофілактики, виникнення, подолання психотравми/ПТСР у дітей, розвитку їхньої здатності опиратися впливам стресових чинників є надзвичайно актуальною на сьогоднішній день. Соціально-економічна нестабільність у країні, масові заворушення, військовий конфлікт мають значний вплив на психоемоційний стан дорослого населення та дітей [1;2;3].

Діти з родин військовослужбовців є особливою соціальною категорією, яка потребує уваги фахівців, оскільки саме у цій групі існує значний ризик впливу надмірних стресових чинників не лише через несприятливі соціально-економічні процеси у родині, а й через особливу напруженість у їхній родині[3]. Діти потерпають від тривалої розлуки з їхніми батьками, які знаходяться на службі, поступово втрачаючи психоемоційний контакт з ними, проживаючи важливі моменти життя без присутності значимої людини. Деякі діти фізично втрачають близьких: маму чи тата, які гинуть під час військових подій. Частина дітей не можуть відновити теплі, близькі стосунки з батьками, які повернулися у родину після перебування у гарячих точках і потерпають від ПТСР-симптоматики. У такому випадку батько чи матір знаходяться поряд з дитиною фізично, але, водночас, далеко – занурені у власні травматичні процеси. Нерідко через психоемоційну розбалансованість подружжя сім'ї військовослужбовців розпадаються [1;3], а їхня життєва організація поступово набуває ознак деструктивності. З огляду на це, діти потрапляють у зону особливого ризику у таких сім'ях, перебуваючи в умовах, які є доволі несприятливими для їхнього психоемоційного благополуччя та розвитку.

У сучасному шкільному середовищі, як правило, дітей військовослужбовців не виділяють в окрему групу ризику щодо виникнення реакції дистресу, посттравматичного розладу чи психотравми. Проте, діти відчувають значне напруження у своїй родині і надалі проявляють симптоматику ПТСР не лише суто там, а і у школі. При цьому учителі, стикаючись суто з посттравматичною проблематикою таких дітей, нерідко плутають її з проблемами виховного характеру і, у результаті, просто дисциплінують дітей тим самим сприяючи поглибленню процесу відчуження, який виникає у результаті впливу надмірних стресових чинників.

Разом з тим проблема наявності симптомів у дітей військовослужбовців, які виникають через вплив надмірних стресових чинників є доволі такою гострою. За даними нашого емпіричного дослідження, яке здійснювалось протягом 2018-2019 років на базі Черкаського обласного клінічного госпіталю Ветеранів Війни серед учасників бойових дій (УБД) на Сході України та їхніх дітей встановлено, що переважна кількість опитуваних дітей мали симптоми ПТСР (90%), відповідно, лише 10% їх не мали (Всього було охоплено 70 респондентів, серед них: 34 чоловіка та 1 жінка віком від 27 до 45 років, 35 їхніх дітей та підлітків віком від 6 до 15 років. При цьому 10 учасників знаходились на строковій службі, всі інші – демобілізовані).

З метою дослідження наявності і специфіки ПТСР-симптоматики у дітей військовослужбовців наступні методики: авторська анкета «Ознаки ПТСР» (у дітей) - заповнювались батьками-військовослужбовцями; опитувальник для дітей по симптомах посттравматичного стресового розладу (після впливу надмірних стресових подій).